10/01/2021

Κυριακή Μετά τα Φώτα

/ Ορθόδοξες Προβολές

Κυριακή Μετά τα Φώτα, Ευαγγελικό Ανάγνωσμα Ματθ. δ' 12-17

Πρωτότυπο Κείμενο

Τῷ καιρῷ εκείνω, ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρὲτ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς Καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλείμ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ Ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Νεοελληνική Απόδοση

Εκείνο τον καιρό, όταν έμαθε ο Ιησούς πως συνέλαβαν τον Ιωάννη, έφυγε για τη Γαλιλαία. Εγκατέλειψε όμως τη Ναζαρέτ και πήγε κι έμεινε στην Καπερναούμ, πόλη που βρίσκεται στις όχθες της λίμνης, στην περιοχή των φυλών Ζαβουλών και Νεφθαλείμ. Έτσι πραγματοποιήθηκε η προφητεία του Ησαΐα που λέει: Η χώρα του Ζαβουλών και η χώρα του Νεφθαλείμ, εκεί που ο δρόμος πάει για τη θάλασσα και πέρα από τον Ιορδάνη, η Γαλιλαία που την κατοικούν ειδωλολάτρες, εκεί αυτοί που κατοικούνε στο σκοτάδι είδαν φως δυνατό. Και για όσους μένουν στη χώρα που τη σκιάζει ο θάνατος ανέτειλε ένα φως για χάρη τους. Από τότε άρχισε κι ο Ιησούς να κηρύττει και να λέει: «Μετανοείτε γιατί έφτασε η βασιλεία του Θεού».

Εισαγωγικά

Η Κυριακή που ακολουθεί τη μεγάλη Δεσποτική εορτή των Θεοφανείων ονομάζεται Κυριακή μετά τα Φώτα. Το ευαγγελικό ανάγνωσμα της ημέρας προέρχεται από το Κατά Ματθαίον ιερό ευαγγέλιο.

Το Κατά Ματθαίον ευαγγέλιο αρχίζει με τη γενεαλογία του Ιησού Χριστού και τελειώνει με τις εμφανίσεις του μετά την Ανάστασή του. Μεταξύ των δύο αυτών κορυφαίων γεγονότων της ζωής του Χριστού, ο Ευαγγελιστής Ματθαίος τοποθετεί τις θαυματουργικές ενέργειες και πράξεις του, καθώς και τις διδασκαλίες του. Μία από τις κεντρικές θεολογικές ιδέες του Κατά Ματθαίον ευαγγελίου αποτελεί η διδασκαλία του Ιησού Χριστού περί της βασιλείας του Θεού, η κατά την έκφραση του Ματθαίου που επικρατεί σε ολόκληρο το ευαγγέλιο, της «βασιλείας των ουρανών». Τη βασιλεία αυτή αποκαλύπτει, πραγματοποιεί και εγκαθιδρύει στον κόσμο ο Μεσσίας Χριστός, ο οποίος ταυτόχρονα προτρέπει τους πιστούς σε συνεχή επαγρύπνηση και μετάνοια ενόψει της μελλοντικά ερχόμενης στην πληρότητά της βασιλείας του Θεού.

Σχέση περικοπής – Θεοφανείων

Ο Ιησούς Χριστός κατά τη Βάπτισή στον Ιορδάνη από τον Ιωάννη τον Πρόδρομο αποκαλύπτεται και ομολογείται ενώπιον των ανθρώπων ως ο Υιός του Θεού, ο Σωτήρας και Λυτρωτής του κόσμου. Κατά τον τρόπο αυτό μετά τη Βάπτισή του και τους πειρασμούς μέσα στην έρημο αρχίζει πλέον και ουσιαστικά τη δημόσια δράση και διδασκαλία του. Η σύλληψη και φυλάκιση του Ιωάννου του Προδρόμου σηματοδοτεί την έναρξη αυτή. Το μήνυμα του Προδρόμου περί μετανοίας στον Ιορδάνη ποταμό το συνεχίζει πλέον και το ανανεώνει ο ίδιος ο Χριστός δίνοντάς του νέα διάσταση και νόημα, φανερώνοντας ότι ο Ιωάννης υπήρξε ο Πρόδρομος και το προοίμιο της δικής του έλευσης και παρουσίας. Η δράση και διδασκαλία του

«Φανέντος» Χριστού έχει ως βάση τη βασιλεία του Θεού, η οποία υπάρχει μεν αλλά πρόκειται στο μέλλον να έλθει στην πληρότητά της.

Ανάλυση περικοπής

στιχ. 12-13: «Ακούσας δε ο Ιησούς ότι Ιωάννης παρεδόθη, ανεχώρησεν εις την Γαλιλαίαν. Και καταλιπών την Ναζαρέτ ελθών κατώκησεν εις Καπερναούμ την παραθαλασσίαν εν ορίοις Ζαβουλών και Νεφθαλείμ».

Ο Ιησούς Χριστός πληροφορείται τη σύλληψη και φυλάκιση του Ιωάννου του Προδρόμου και αναχωρεί στα μέρη της Γαλιλαίας. Ο ιερός Χρυσόστομος μας αναφέρει: «Τίνος ένεκεν αναχωρεί; Πάλιν παιδεύων ημάς, μη ομόσε χωρείν τοις πειρασμοίς, αλλ΄ είκειν και παραχωρείν. Ου γαρ έγκλημα το μη ρίπτειν εαυτόν εις κίνδυνον, αλλά το εμπεσόντα μη στήναι γενναίως». Δηλαδή ο Χριστός αναχωρεί υποδεικνύοντας σε μας να μην είμαστε προκλητικοί στους πειρασμούς και στις επιθέσεις εναντίον μας, αλλά να τους παραμερίζουμε και να επιζητούμε την ειρήνευση των πραγμάτων. Δεν είναι κακό να αποφεύγει κανείς την ένταση που πιθανόν να οδηγήσει σε διαμάχη και βία. Μετά τη σύλληψη του Προδρόμου ήταν πολύ πιθανό οι μαθητές του να δημιουργούσαν επαναστατικό κίνημα εναντίον του βασιλιά Ηρώδη Αντύπα. Ο Χριστός «ανεχώρησεν» για να μην ενθαρρύνει, ή ακόμα να θεωρηθεί υποκινητής μιας τέτοιας επανάστασης.

Η επιλογή της παράλιας περιοχής της Καπερναούμ στα σύνορα Ζαβουλών και Νεφθαλείμ, ως τόπου δράσης του Χριστού δεν είναι τυχαία. Και πάλιν ο ιερός Χρυσόστομος σημειώνει: «αναχωρεί εις Καπερναούμ, ομού μεν πληρών την προφητείαν, ομού δε και τους διδασκάλους της οικουμένης αλιεύσαι σπεύδων, επειδήπερ εκεί διέτριβον τη τέχνη χρώμενοι». Επιλέγει λοιπόν τις περιοχές αυτές, εκπληρώνοντας από τη μια τη σχετική προφητεία και προμηνύοντας ταυτόχρονα ότι εκεί θα εξεύρει τους μαθητές του που ήταν ψαράδες στο επάγγελμα. Αυτοί λοιπόν οι ολιγογράμματοι ψαράδες θα αναδειχθούν στη συνέχεια οι απόστολοι και διδάσκαλοι της οικουμένης.

στιχ. 14-15: «ίνα πληρωθή το ρηθέν δια Ησαΐου του προφήτου λέγοντος• γη Ζαβουλών και γη Νεφθαλείμ, οδόν θαλάσσης, πέραν του Ιορδάνου, Γαλιλαία των εθνών».

Εδώ ο ευαγγελιστής Ματθαίος μας παραπέμπει στις μεσσιανικές προφητείες της Παλαιάς Διαθήκης και συγκεκριμένα στον προφήτη Ησαΐα. Σε ολόκληρο το ευαγγέλιο του Ματθαίου είναι συνήθης η αναφορά του στις προφητείες αυτές. Ο λόγος για τον οποίο ο ευαγγελιστής χρησιμοποιεί τις μεσσιανικές προφητείες είναι, να διακηρύξει ότι η εκπλήρωσή τους έχει ήδη γίνει με την έλευση του Κυρίου

στη γη. Επομένως τα γεγονότα, όπως η γέννηση του Ιησού, η Βάπτιση, η έναρξη της δημόσιας δράσης του κ.λ.π παρατίθενται, για να αποδείξουν την πραγματοποίηση των παλαιοδιαθηκικών ρήσεων στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού. Ο Ματθαίος με αυτό τον τρόπο ενώνει τις δύο Διαθήκες και φανερώνει πως αφηγούνται το ίδιο γεγονός, δηλαδή τη θεία οικονομία για τη σωτηρία των ανθρώπων.

Η σωτηρία την οποία προσφέρει ο Χριστός αφορά σε ολόκληρο το ανθρώπινο γένος. Οι περιοχές Ζωβουλών και Νεφθαλείμ, η «Γαλιλαία των εθνών», που κατοικούνταν από ειδωλολάτρες θα ακούσουν το μήνυμα της σωτηρίας και θα πιστέψουν στον Σωτήρα Χριστό. Η βασιλεία του Θεού δεν αφορά μόνο το έθνος των Ιουδαίων, όπως οι ίδιοι πιστεύουν μέχρι και σήμερα, αλλά όλους τους ανθρώπους. Το κήρυγμα του Ιησού Χριστού θα ακουστεί αδιακρίτως σε όλη την οικουμένη, λαμβάνει δηλαδή πανανθρώπινη και οικουμενική διάσταση.

στιχ 16: «ο λαός ο καθήμενος εν σκότει είδε φως μέγα, και τοις καθημένοις εν χώρα και σκιά θανάτου, φως ανέτειλεν αυτοίς».

Στο σημείο αυτό ο ευαγγελιστής Ματθαίος με τη λέξη «καθήμενος» θέλει να τονίσει ότι είναι χειρότερη η κατάσταση κάποιου, όταν κάθεται και κατακρατείται μέσα στο σκοτάδι, παρά εκείνου που περπατά σ΄ αυτό. Ο ιερός Χρυσόστομος αναφέρει: «και γαρ εν εσχάτοις τα ανθρώπινα ήν προ της Χριστού παρουσίας. Ουδέ εβάδιζον εν σκότει, αλλ΄ εκάθηντο εν σκότει• όπερ σημείον ήν του μηδέ ελπίζειν αυτούς απαλλάτεσθαι». Τέτοια ήταν δηλαδή η κατάπτωση των ανθρώπων πριν από την έλευση του Χριστού, ώστε δεν βάδιζαν καν μέσα στο σκοτάδι αλλά κάθονταν μέσα σε αυτό. Αυτό αποτελεί την απόδειξη της απελπισίας τους για τη σωτηρία και απαλλαγή τους από αυτό.

Το σκοτάδι βέβαια στο οποίο γίνεται αναφορά δεν είναι το αισθητό, αλλά το σκοτάδι της πλάνης, της άγνοιας του πραγματικού Θεού, της ασέβειας, της ειδωλολατρίας, της αμαρτίας, καταστάσεις μέσα στις οποίες ζούσαν οι άνθρωποι πριν από την έλευση του Χριστού. Η έλευση του Χριστού στον κόσμο σηματοδοτεί τη λήξη του νοητού αυτού σκότους, «φως ανέτειλεν αυτοίς». Για να διασαφηνίσει καλύτερα ότι δεν αναφέρεται στο αισθητό «σκότος» και «φως», το μεν «σκότος» το χαρακτηρίζει ως «χώρα και σκιά θανάτου», ενώ το φως ως «μέγα». Τη φοβερή κατάσταση του σκότους μέσα στο οποίο ζούσαν οι άνθρωποι έρχεται να καταλύσει και να ανατρέψει το «μέγα φως» της παρουσίας του Ιησού Χριστού. Η απελπισία αντικαθίσταται πλέον με την χαρμόσυνη ελπίδα της παρουσίας του Κυρίου και της προσφερόμενης από αυτόν λύτρωσης και σωτηρίας.

στιχ. 17: «Από τότε ήρξατο ο Ιησούς κηρύσσειν και λέγειν• μετανοείτε ήγγικε γαρ

η βασιλεία των ουρανών».

Ο Ιησούς Χριστός αρχίζει τη δράση του από τη στιγμή που ο Ιωάννης ο Πρόδρομος συλλαμβάνεται και φυλακίζεται. Βέβαια το γεγονός αυτό δεν αποκλείει προηγούμενη δράση του, αλλά δηλώνει τον χρόνο κατά τον οποίο δημόσια και συστηματικά αρχίζει τη διδασκαλία και τα θαύματά του. Ο ιερός Χρυσόστομος και πάλιν σημειώνει: «δια τούτο ούτε εκήρυξεν προ εκείνου, ούτε εθαυματούργησεν, έως ενέπεσεν εις το δεσμωτήριον εκείνος, ίνα μη ταύτη το πλήθος σχίζηται». Δηλαδή δεν κήρυξε ούτε θαυματούργησε προηγουμένως για να μη δημιουργηθεί σύγχυση και διχογνωμία στο λαό. Αντιθέτως ξεκινά το κήρυγμά του με εκείνο του Προδρόμου για να φανερώσει ότι εκείνος υπήρξε το προοίμιό του, εκείνος δηλαδή που προετοίμασε τη δική του παρουσία. Ήδη εξάλλου σε πολλούς υπήρχε η σύγχυση για το πρόσωπο του Ιωάννου του Προδρόμου και πολλές συζητήσεις γίνονταν γι΄ αυτόν, αν δηλαδή τελικά αυτός ήταν ο Μεσσίας. Κατά τον τρόπο αυτό ο Χριστός ξεδιαλύνει ότι ο Ιωάννης υπήρξε ο «προφήτης Υψίστου», κατά τη ρήση του Ζαχαρία, ο Πρόδρομος και κήρυκας της δικής του παρουσίας.

Αρχίζοντας το κήρυγμά του και τη δράση του ο Χριστός δεν επιθυμεί να φορτώσει τους ανθρώπους, όπως οι Φαρισαίοι, με βαριά και δυσβάστακτα φορτία. Κατά τον ιερό Χρυσόστομο: «χρηστά προοιμιάζεται, τους ουρανούς και την βασιλείαν την εκεί τοις ακούουσιν ευαγγελιζόμενος». Δεν κηρύττει καθήκοντα και υποχρεώσεις αλλά ευαγγελίζεται σε αυτούς που τον ακούν τους ουρανούς και την εκεί βασιλεία. Ταυτόχρονα απορρίπτει τη θεωρία των Ιουδαίων περί επίγειας βασιλείας και καλεί τους πάντες να μετάσχουν στην ουράνια βασιλεία.

«Το μετανοείτε ήγγικε γαρ η βασιλεία των ουρανών», μας μεταφέρει από το κήρυγμα του Προδρόμου στην εν Χριστώ πραγματοποίησή του. Η βασιλεία των ουρανών, η βασιλεία του Θεού φανερώνεται και πραγματοποιείται στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού ήδη από την παρούσα ζωή, ενώ ταυτόχρονα αναμένεται η μελλοντική και στην πληρότητά της έλευσή της.

Η μετάνοια την οποία προβάλλει εδώ ο Χριστός κατά την έναρξη του κηρυκτικού και λυτρωτικού του έργου δεν είναι απλώς η μεταμέλεια, η αλλαγή σκέψεων, ή η αλλαγή τρόπου ζωής, αλλά κατεξοχήν σημαίνει την επιστροφή στο Θεό. Τελικός στόχος του ανθρώπου είναι η επιστροφή στο Θεό και η εναρμόνιση της ζωής του με το θείο θέλημά του.

Επίλογος

Ο Ιησούς Χριστός λαμβάνοντας την πληροφορία για τη σύλληψη και φυλάκιση του Ιωάννου του Προδρόμου, αρχίζει πλέον τη δημόσια δράση του για να αναδείξει ότι το έργο του Προδρόμου υπήρξε το προοίμιο και η εξαγγελία της δικής του

παρουσίας. Η έλευση του Χριστού στη γη σημαίνει το τέλος τους «σκότους», της αμαρτίας και ειδωλολατρίας και την ανατολή του «φωτός», της αλήθειας και της ελπίδας. Το κήρυγμα του Χριστού δεν έχει σχέση με τις τυπολατρικές διατάξεις των Γραμματέων και Φαρισαίων της εποχής του αλλά μιλά για μετάνοια, για επιστροφή στο Θεό και εναρμόνιση με το θείο θέλημά του. Ταυτόχρονα δε δίνει υποσχέσεις επίγειας δόξας η βασιλείας αλλά καλεί τους πάντες στη «βασιλεία των ουρανών». Αυτήν τη «βασιλεία των ουρανών», τη «βασιλεία του Θεού» τη γεύεται ο άνθρωπος από την παρούσα ζωή, όταν μετανοεί, αφήνει δηλαδή το «σκότος» και επιστρέφει στο Θεό, απολαμβάνοντας τη χάρη του μέσα από τα μυστήρια της Εκκλησίας. Την ίδια στιγμή αναμένει τη μελλοντική και στην πληρότητά της έλευση αυτής της βασιλείας, επαναλαμβάνοντας το αίτημα της Κυριακής προσευχής: «Ελθέτω η βασιλεία Σου», καθώς και τα τελευταία λόγια της Αποκάλυψης: «Έρχου Κύριε Ιησού».